

การพยาบาลสุขภาพครอบครัว:

แนวคิดทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในครอบครัวระยะวิกฤต

การพยาบาลสุขภาพครอบครัว : แนวค..
WY200 ด429ก 2564

B0014992
bib:13399116954

การณั

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พิมพ์ครั้งที่ 4 (ฉบับปรับปรุง)

II ตารุณี จงอุดมการณ์, 2564. การพยาบาลสุขภาพครอบครัว: แนวคิดทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในครอบครัวระยะวิกฤต (ฉบับปรับปรุง)
(พิมพ์ครั้งที่ 4) ฉบับปรับปรุง ขอนแก่น: คลังนาวิทยา.

ชื่อหนังสือ การพยาบาลสุขภาพครอบครัว: แนวคิดทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในครอบครัวระยะวิกฤต (ฉบับปรับปรุง)
Family Health Nursing: Theory and application for families with crisis situations

ISBN 978-616-382-545-2

ผู้นิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร. ตารุณี จงอุดมการณ์
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

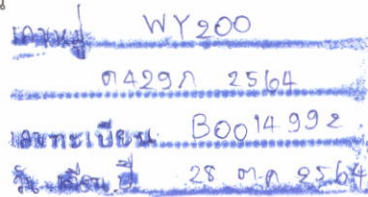
พิมพ์ครั้งที่ 4 พฤษภาคม 2564

จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม

พิมพ์ที่ หจก.โรงพิมพ์คลังนาวิทยา

232/199 หมู่ที่ 6 ถ.ศรีจันทร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000

โทร 043-466444, 081-7174207 e-mail: klungpress@hotmail.com

ลิขสิทธิ์ผู้เขียน

จัดจำหน่ายโดย ศ.ดร. ตารุณี จงอุดมการณ์ Email: darjon@kku.ac.th

การพยาบาลสุขภาพครอบครัว: แนวคิดทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในครอบครัวระยะวิกฤต (ฉบับปรับปรุง)
จัดพิมพ์โดย ตารุณี จงอุดมการณ์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.—พิมพ์ครั้งที่ 4 ฉบับปรับปรุง.—
ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2564.

308 หน้า: ภาพประกอบ.

1. การพยาบาลครอบครัว 2. ครอบครัวในระยะวิกฤต/เรื้อรัง 3. แนวคิดทฤษฎี การประยุกต์ใช้

ISBN: 978-616-382-545-2

ISBN 978-616382545-2

9 786163 825452

ราคา 480 บาท

สารบัญ

	หน้า
คำนิยม	III-IV
ประกาศคณูปการ	V
เปิดอ่านความคิด (คำนำพิมพ์ครั้งที่ 2)	VI-VII
คำประกาศเจตนารมณ์ (คำนำพิมพ์ครั้งที่ 3)	VIII
คำนำ (พิมพ์ครั้งที่ 4)	IX
สารบัญ	X-XII
สารบัญรูป	XIII-XIV
สารบัญตาราง	XV
สารบัญแผนภูมิ	XVI
ตอนที่ 1 กรอบแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยนำการพยาบาลครอบครัวในระยะวิกฤต	
บทที่ 1 บทนำ: พยาบาลกับการสร้างคามอยู่ดีมีสุขของครอบครัว	
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	1
สุขภาพกับความอยู่ดีมีสุขของประชาชน	2
พยาบาลกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม	7
พยาบาล ครอบครัว และ สุขภาพครอบครัว	12
บทบาทครอบครัวในการดูแลสุขภาพของสมาชิกครอบครัวที่มีภาวะเจ็บป่วย	17
การพยาบาลครอบครัว การศึกษา และ ระดับการปฏิบัติการ	20
ระดับการปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวตามหน่วยการวิเคราะห์และปฏิบัติการ	28
การพยาบาลครอบครัวกับการพัฒนาดัชนีวัดคุณภาพการบริการ	34
สรุป	38
คำถามท้ายบท	38
บทที่ 2 กรอบแนวคิดทฤษฎีนำการพยาบาลครอบครัวมีสมาชิกในระยะเจ็บป่วย เจ็บปวดรุนแรง ยากล้าบาก และวิกฤต	
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	39
ครอบครัวในระยะเจ็บปวด เจ็บป่วย ยากล้าบาก วิกฤต และ เรื้อรัง	42
แนวคิดการสาธารณสุขมูลฐานและการพยาบาลสุขภาพครอบครัว	48
แนวคิดทุนทางสังคมแหล่งประโยชน์ของครอบครัวและชุมชน	50
แนวคิดการเสริมพลังอำนาจครอบครัว	52

ทฤษฎีความเจ็บปวด	59
ทฤษฎีระบบครอบครัว	65
ทฤษฎีพัฒนาการและวงจรชีวิตครอบครัว	67
ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของครอบครัว	72
ทฤษฎีความผูกพัน	74
ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว	76
ทฤษฎีบทบาทในครอบครัว	77
ทฤษฎีคิเนสภาพครอบครัว	78
ซาเทียร์ โมเดล	84
รูปแบบ/โมเดลการดูแลโรคเรื้อรัง	88
ทฤษฎีการจัดการตนเองของบุคคลและครอบครัว	90
การบูรณาการแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสู่การปฏิบัติการพยาบาลครอบครัว:	94
รูปแบบการพยาบาลสุขภาพครอบครัวมหาวิทยาลัยขอนแก่น	
สรุป	97
คำถามท้ายบท	97
บทที่ 3 กระบวนการพยาบาลครอบครัว: การประยุกต์สู่การปฏิบัติการ	
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	99
การพยาบาลครอบครัวบนวิวัฒนาการ	102
กระบวนการพยาบาลครอบครัว	112
การเยี่ยมบ้าน: เปิดประตูสู่ปฏิบัติการพยาบาลครอบครัว	116
กระบวนการพยาบาลครอบครัวตามรูปแบบการพยาบาลสุขภาพครอบครัวมหาวิทยาลัยขอนแก่น	119
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสุขภาพครอบครัวตามรูปแบบ KCU FHN	120
เทคนิควิธีในการประเมินสุขภาพครอบครัวผ่านวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ	127
การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินประวัติครอบครัวและวินิจฉัยทางการพยาบาล	135
การวางแผนและการดูแลสุขภาพครอบครัว	136
การปฏิบัติการพยาบาลครอบครัว	138
การประเมินผลการปฏิบัติการ	143
การถอดบทเรียนและสะท้อนคิดจากการปฏิบัติการพยาบาล	144
สรุป	145
คำถามท้ายบท	146

ตอนที่ 2 การปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวในระยะวิกฤตที่กัตสรร

บทที่ 4 ประเด็นคัตสรรการปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวในระยะวิกฤตเรื้อรัง

วัตถุประสงค์การเรียนรู้	149
พยาบาล: ผู้มีบทบาทสำคัญต่อผู้ใช้บริการที่มีภาวะวิกฤต ยากล้าปาก และเรื้อรัง	150
ปัจจัยอุปสรรคการใช้บริการสุขภาพของผู้ป่วยและครอบครัวที่มีภาวะวิกฤต ยากล้าปาก และเรื้อรัง	153
การเผชิญภาวะวิกฤตของบุคคลและครอบครัว	155
การพยาบาลโดยยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง: กรณีครอบครัวในภาวะวิกฤตเมื่อต้องอยู่กับความเจ็บปวดเรื้อรัง	158
การประเมินความเจ็บปวดของผู้ป่วย	163
การประเมินความรุนแรงของความปวด	163
การพยาบาลครอบครัวที่บ้าน: กรณีครอบครัววิกฤตจากการเจ็บป่วยเรื้อรัง	170
การพยาบาลครอบครัวเพื่อเพิ่มการสื่อสารการทำความเข้าใจตนเองและครอบครัว: กรณีครอบครัววิกฤตจากการมีสมาชิกติดสุรา	178
การพยาบาลครอบครัวที่มีสมาชิกเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังตามรูปแบบการดูแลโรคเรื้อรัง และการจัดการตนเอง	188
การพยาบาลครอบครัววิกฤตทางสังคม: กรณีครอบครัวในภาวะเปราะบางด้อยโอกาส	190
การพยาบาลครอบครัวในภาวะสังคมเปลี่ยนแปลง: กรณีครอบครัววิกฤตจากครอบครัว มีวัยรุ่นตั้งครรภ์	198
การพยาบาลครอบครัวในภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อม: กรณีครอบครัววิกฤตจากสถานการณ์ภัยพิบัติ สรุป	203 221
คำถามท้ายบท	221
เอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม	225
ดัชนี	267
Index	273
ภาคผนวก 1 : แนวทางการประเมินสุขภาพครอบครัว ตามรูปแบบการพยาบาลสุขภาพครอบครัวมหาวิทยาลัยขอนแก่น	279
ภาคผนวก 2 : คู่มือการใช้เครื่องมือตามรูปแบบพยาบาลสุขภาพครอบครัว มหาวิทยาลัยขอนแก่น (KKU FHN Model)	295
เกี่ยวกับผู้เขียน	307

สารบัญรูป

	หน้า	
รูปที่ 1.1	แสดงแนวคิดความต่อเนื่องในการจัดการศึกษาการพยาบาลครอบครัว	26
รูปที่ 1.2	แสดงหลักการและองค์ประกอบของการดูแลแบบยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง	30
รูปที่ 2.1	แสดงตัวอย่างวิถีประสาทความเจ็บปวด	61
รูปที่ 2.2	แสดงเครื่องมือประเมินความปวดมหาวิทยาลัยขอนแก่น อนุสิทธิบัตร พ.ศ. 2549	64
รูปที่ 2.3	แสดงภาพกิจกรรมขณะใช้เครื่องมือประเมินความปวดมหาวิทยาลัยขอนแก่นประเมินปวดเด็ก	64
รูปที่ 2.4	แสดงเครื่องมือประเมินความปวดชนิดตัวเลขสำหรับวัยรุ่น ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ	64
รูปที่ 2.5	แสดงภาพโมบายเปรียบเทียบเทียบครอบครัวเป็นระบบที่เป็นพลวัตและกระทบกันทุกภาคส่วน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง	66
รูปที่ 2.6	แสดงโครงสร้างครอบครัวไทยที่เปลี่ยนแปลงไป	73
รูปที่ 2.7	แบบจำลอง เอบีซีเอ็กซ์	80
รูปที่ 2.8	แบบจำลองดับเบิลเอบีซีเอ็กซ์	81
รูปที่ 2.9	แบบจำลองปัจจัยความสมดุลระหว่างปัญหาและศักยภาพการรับมือ	82
รูปที่ 2.10	แสดงกรอบแนวคิดทฤษฎีคิเนสภาพครอบครัว	83
รูปที่ 2.11	แสดงภาพใต้วาน้ำแข็งแทนจิตใจมนุษย์ที่ซ่อนไว้	86
รูปที่ 2.12	แสดงการปรับตัว 5 แบบตามรูปแบบซาเทียร์	87
รูปที่ 2.13	แสดงรูปแบบการดูแลโรคเรื้อรัง	89
รูปที่ 2.14	แสดงรูปแบบการดูแลผู้ป่วยเรื้อรังฉบับขยายบทบาทเพื่อส่งเสริมสุขภาพประชาชน	90
รูปที่ 2.15	ทฤษฎีการจัดการตนเองของบุคคลและครอบครัว	92
รูปที่ 2.16	แสดงรูปแบบการพยาบาลสุขภาพครอบครัวมหาวิทยาลัยขอนแก่น	95
รูปที่ 3.1	แสดงบทบาทหน้าที่พยาบาลครอบครัว	101
รูปที่ 3.2	แสดงการจำแนกบทบาทต่างๆ ของพยาบาลครอบครัว	103
รูปที่ 3.3	แสดงชนิดของการเข้าถึงครอบครัว 4 แบบซึ่งภาพต้นไม้สื่อถึงสภาพแต่ละครอบครัว	108
รูปที่ 3.4	แสดงส่วนกระบวนการพยาบาลครอบครัว	113
รูปที่ 3.5	ชุดเครื่องมือประเมินปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของครอบครัว ตามรูปแบบการพยาบาลสุขภาพครอบครัวมหาวิทยาลัยขอนแก่น	114
รูปที่ 3.6	แสดงหัวข้อที่เขียนบันทึกในรายงานการเยี่ยมครอบครัว	118

รูปที่ 3.7	แสดงการวาดแผนภูมิครอบครัว	121
รูปที่ 3.8	ตัวอย่างร่างการเขียนแผนที่ระบบนิเวศที่ยังไม่ลงรายละเอียด	122
รูปที่ 3.9	แสดงการวาดแผนภูมิครอบครัวและระบบนิเวศครอบครัวพร้อมระบุสัญลักษณ์	123
รูปที่ 3.10	แสดงแผนที่ครอบครัว สัญลักษณ์อยู่ที่การระบุของผู้เขียน	124
รูปที่ 3.11	แสดงแบบประเมินความสมบูรณ์ของครอบครัว	125
รูปที่ 3.12	แสดงชุดแนวคำถามเจาะลึก 5 ข้อ	126
รูปที่ 3.13	แสดงตัวอย่างประสบการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการเก็บข้อมูล	127
รูปที่ 3.14	ตัวอย่างแบบบันทึกภาคสนาม	130
รูปที่ 3.15	แสดงตัวอย่างการบันทึกภาคสนาม	131
รูปที่ 3.16	แสดงตัวอย่างการวินิจฉัยการพยาบาลครอบครัวในการดูแลและฟื้นฟูผู้มีปัญหาการดื่มสุรา	135
รูปที่ 3.17	แสดงการแบ่งประเภทของการปฏิบัติการต่อครอบครัว	139
รูปที่ 3.18	แสดงกระบวนการจัดการความรู้ตนเอง	144
รูปที่ 4.1	ภาพปรากฏการณ์กิจวัตรประจำวันของพยาบาล	152
รูปที่ 4.2	แสดงการเขียนแผนภูมิครอบครัวเด็กหญิง จีเอ	160
รูปที่ 4.3	แสดงการเขียนแผนที่ (ความสัมพันธ์) และระบบนิเวศน์ครอบครัวเด็กหญิง จีเอ	160
รูปที่ 4.4	แสดงผลการประเมินความสมบูรณ์ของครอบครัวเด็กหญิง จีเอ	161
รูปที่ 4.5	แสดงผลการประเมินตำแหน่งปวด	163
รูปที่ 4.6	แสดงเครื่องมือประเมินความปวดมหาวิทยาลัยขอนแก่นประเมินความปวด ด.ญ.จีเอ	164
รูปที่ 4.7	แสดงความรู้สึกที่ผู้ป่วยบอกความรู้สึกของมารดาและพยาบาลเสมอว่าไม่ยากคิดยา	164
รูปที่ 4.8	แสดงตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเล่นบนเตียงผู้ป่วย	167
รูปที่ 4.9	แสดงแผนภูมิครอบครัว นางสุดา	170
รูปที่ 4.10	แสดงระบบนิเวศน์ครอบครัวนางสุดา	172
รูปที่ 4.11	แสดงระบบและความผูกพันในครอบครัวนางสุดา	174
รูปที่ 4.12	แสดงผลการประเมินความสมบูรณ์ครอบครัวนางสุดา	175
รูปที่ 4.13	แสดงช่วงวิกฤตครอบครัว	181
รูปที่ 4.14	แสดงแผนภูมิครอบครัว นายสมชาย	185
รูปที่ 4.15	แสดงแบบประเมินความสมบูรณ์ของครอบครัวนาย พ.	216
รูปที่ 4.16	แสดงแผนภูมิครอบครัว แผนที่ความสัมพันธ์ และ ระบบนิเวศน์ครอบครัวนาย พ.	217
รูปที่ 4.17	แสดงแผนภูมิแสดงปัจจัยที่สามารถปรับตัวได้ตามทฤษฎีคินสภาพครอบครัวของนาย พ.	217

สารบัญช๑๑๑

	หน้า
๑๑๑๑๑ 1.1 เปรียบเทียบองค์ประกอบการประเมิน หรือ ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขกับแหล่งอ้างอิงต่างๆ	5
๑๑๑๑๑ 1.2 (ร่าง) ดัชนีชี้วัดคุณภาพการบริการการพยาบาล (ระบบ) ครอบครัวโดยผู้ให้บริการ	37
๑๑๑๑๑ 2.1 ทฤษฎีพัฒนาการครอบครัว Duval	68
๑๑๑๑๑ 2.2 แสดงวงจรชีวิตครอบครัวหย่าร้าง	70
๑๑๑๑๑ 3.1 ตัวอย่างการสร้างข้อวินิจฉัยการพยาบาลจากข้อมูลเชิงคุณภาพ	133
๑๑๑๑๑ 3.2 ข้อวินิจฉัยการดูแล การปฏิบัติการ และ การประเมินผล การดูแลผู้มีปัญหาการดื่มสุรา	136
๑๑๑๑๑ 3.3 เปรียบเทียบคะแนนการคัดกรองการดื่มสุรา (AUDIT) ปริมาณการดื่ม และความถี่ในการดื่ม ก่อนและหลัง ของการดูแลและฟื้นฟู กรณีศึกษา 3 ครอบครัวพื้นที่จังหวัดเลย	138
๑๑๑๑๑ 4.1 ผลการประเมินความเจ็บปวดด.ญ.จีเอด้วยเครื่องมือประเมินความปวดมหาวิทยาลัยขอนแก่น	164
๑๑๑๑๑ 4.2 แสดงรายชื่อสมาชิกในครอบครัวนางสุดา	171

สารบัญแนกมึ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1.1 แสดงชั้นบันไดสมรรถนะการพยาบาลครอบครัว	27
แผนภูมิที่ 2.1 แสดงกรอบแนวคิดการพยาบาลสุขภาพครอบครัว	49
แผนภูมิที่ 2.2 แสดงกรอบแนวคิดความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพในชุมชน	51
แผนภูมิที่ 2.3 แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาของทุนทางสังคมของเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพครอบครัว	52
แผนภูมิที่ 2.4 แสดงแนวคิดการเสริมพลังอำนาจครอบครัว	53